



LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2012 m. balandžio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Janinos Januškienės, Zigmo Levickio (kolegijos pirmininkas, pranešėjas), Algio Norkūno,

rašytinio proceso tvarka teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal **suinteresuoto asmens R. R.** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 21 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal bankrutuojančios uždarnosios akcinės bendrovės „Rodiklis“ bankroto administratoriaus uždarnosios akcinės bendrovės „Nemokių įmonių konsultavimas ir administravimas“ prašymą apriboti teisę.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

Teismo nutartimi apribota BUAB „Rodiklis“ generalinio direktoriaus R. R. teisė trejus metus eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas. Suinteresuotas asmuo R. R., nesutikdamas su šiuo apribojimu, ginčija jo teisėtumą.

Byloje nustatyta, kad BUAB „Rodiklis“ administratorius UAB „Nemokių įmonių konsultavimas ir administravimas“ 2010 m. spalio 14 d. kreipėsi į teismą su prašymu, remiantis Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBI) 10 straipsnio 7 dalies 1 punktu BUAB „Rodiklis“ direktoriui R. R. skirti 10 000 Lt baudą už tai, kad jis nevykdė bankroto bylą įmonei „Rodiklis“

iškėlusio Kauno apygardos teismo ir bankroto administratoriaus reikalavimų perduoti įmonės dokumentus ir turtą.

Kauno apygardos teismas 2010 m. spalio 15 d. nutartimi administratoriaus prašymą tenkino iš dalies – BUAB „Rodiklis“ direktoriui R. R. skyrė 5000 Lt baudą, o 2010 m. lapkričio 12 d. nutartimi R. R. prašymą panaikinti nutartį dėl baudos skyrimo arba sumažinti baudos dydį atmetė. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011 m. kovo 31 d. nutartimi baudos dydį sumažino iki 3000 Lt.

BUAB „Rodiklis“ bankroto administratorius UAB „Nemokių įmonių konsultavimas ir administravimas“ 2011 m. balandžio 6 d. kreipėsi į teismą su prašymu apriboti R. R. teisę eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas, motyvuodamas tuo, kad po baudos skyrimo jis toliau nevykdo bankroto bylą įmonei „Rodiklis“ iškėlusio Kauno apygardos teismo ir bankroto administratoriaus reikalavimų perduoti įmonės dokumentus ir turtą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų nutarčių esmė

Kauno apygardos teismas 2011 m. gegužės 13 d. nutartimi apribojo R. R. teisę trejus metus eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas.

Teismas atsižvelgė į R. R. pareigų nevykdymą už kurį jam jau skirta sankcija – piniginė bauda: 2010 m. balandžio 6 d. įsiteisėjęs Kauno apygardos teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutarčiai iškelti bankroto bylą UAB „Rodiklis“, jis nevykdė šioje nutartyje nustatytų įpareigojimų perduoti visą įmonės turtą ir dokumentus; nepaisė bankroto administratorius 2010 m. balandžio–birželio mėn. įteiktų raginimų vykdyti šiuos teismo įpareigojimus; 2010 m. rugpjūčio 12 d. sutartu laiku neatvyko perduoti dokumentų antstoliui, o 2010 m. rugpjūčio 24 d. išvyko, jų neperdavęs. Teismas pažymėjo, kad R. R. net po baudos paskyrimo neįvykdė reikalavimų perduoti bankroto administratoriui bankrutuojančios įmonės balansą, sudarytą nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos duomenimis, 2009 m. balansą, visą bankrutuojančios įmonės turtą. Įvertinęs nurodytas aplinkybes kaip R. R. piktybišką vengimą perduoti bankroto administratoriui dalį dokumentų ir visą įmonės turtą, teismas sprendė, jog yra pagrindas apriboti jo teisę trejus metus eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas (IBĮ 10 straipsnio 14 dalis).

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011 m. liepos 21 d. nutartimi Kauno apygardos teismo 2011 m. gegužės 13 d. nutartį paliko nepakeistą.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors suinteresuotam asmeniui už reikalavimų nevykdymą skirta bauda, nurodyti dokumentai vis tiek dar neperduoti. Nors už neveikimą suinteresuotas asmuo jau buvo baustas, tačiau nurodytos aplinkybės svarbios vertinant ir vėlesnį jo elgesį, kuris, bylos duomenimis, nepasikeitė. Kolegija nurodė, kad nėra įrodymų, galinčių pateisinti tokį ilgą laiką užsitęsusių pareigų nevykdymą, todėl atmetė argumentus, jog nebuvo galimybės juos laiku pateikti dėl jų apimties. Be to, pirmosios instancijos teismas sankciją siejo tiek su reikalingų dokumentų, tiek su turto perdavimu, kurio didžioji dalis taip pat neperduota bankroto administratoriui.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

Kasaciniu skundu suinteresuotas asmuo R. R. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 21 d. nutartį ir priimti naują

sprendimą – atmesti bankroto administratoriaus prašymą apriboti R. R. teisę eiti viešojo ar privataus juridinio asmens vadovo pareigas. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

Suinteresuotam asmeniui abi sankcijos – bauda ir apribojimas eiti pareigas – skirtos už tas pačias veikas. Ginčijamose nutartyse nenurodyta naujų veikų, kurias suinteresuotas asmuo būtų atlikęs po baudos skyrimo Kauno apygardos teismo 2010 m. spalio 15 d. nutartimi. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas principas *non bis in idem*, draudžiantis bausti antrą kartą už tą patį nusikaltimą, taikytinas ir kitų teisės pažeidimų atžvilgiu. Pagal Konstitucijos 6 straipsnio 1 dalį Konstitucija yra tiesiogiai taikomas aktas, todėl skundžiamos nutartys, kaip prieštaraujančios nurodytam teisės principui, naikintinos.

Atsiliepimu į kasacinį skundą UAB „Rodiklis“ bankroto administratorius UAB „Nemokių įmonių konsultavimas ir administravimas“ prašo skundą atmesti, savo prašymą argumentuodamas taip:

1. Kauno apygardos teismas 2010 m. spalio 15 d. nutartyje nurodė, kad suinteresuotam asmeniui skirtina bauda, neatleidžiant nuo pareigos perduoti turtą ir dokumentus. Bankroto administratorius kreipėsi į teismą su prašymu skirti kitą sankciją, o teismas šį prašymą iš dalies tenkino, atsižvelgdamas į tai, kad ši pareiga po baudos skyrimo toliau buvo nevykdoma.

2. Principas *non bis in idem* negali būti aiškinamas taip plačiai, kad būtų draudžiamas pakartotinis baudimas už elgesį, pasireiškusį kelis kartus, net jei jo esmė tokia pati kaip ir ankstesniojo, nes tokie elgesio epizodai nesudaro vientisos veikos, bet yra atskiri tokio paties elgesio atvejai.

3. Sistemiškai analizuojant Įmonių bankroto įstatyme nustatytas sankcijas už turto ir dokumentų neperdavimą, darytina išvada, kad teisių apribojimas yra sankcija, skiriama kaip *ultima ratio*, t. y. kai paskirtoji bauda nepaveikia asmens elgesio.

4. Suinteresuotas asmuo nei atsiliepime į bankroto administratoriaus prašymą pirmosios instancijos teismui taikyti teisių apribojimą, nei atskirajame skunde dėl šio teismo nutarties peržiūrėjimo nekėlė klausimo dėl pakartotinio baudimo už tą pačią veiką. Šis fakto klausimas iškeltas tik kasaciniame skunde, nors kasacinis teismas nenustatinėja bylos faktų, be to, kelti naujas aplinkybes draudžiama pagal CPK 347 straipsnio 2 dalį.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Kasacinis teismas sprendžia tik teisės, o ne fakto klausimus, todėl yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (CPK 353 straipsnio 1 dalis). Nagrinėjant bylą kasacine tvarka fakto klausimai netiriami, todėl kasaciniame skunde ir atsiliepime į jį pateikti faktinio pobūdžio argumentai nevertinami ir nauji faktai nenustatinėjami. Kasacinis teismas pasisako dėl klausimo, ar konstatuotas neteisėtas neveikimas kvalifikuotinas kaip vienas, ar kaip atskiri teisės pažeidimai, ar teismas, skundžiama nutartimi skirdamas antrąją sankciją, nepažeidė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje įtvirtinto principo *non bis in idem*, nes tai yra teisės aiškinimas.

Dėl non bis in idem principo taikymo

Byloje nustatytos aplinkybės, kad R. R., kaip UAB „Rodiklis“ vadovas, įgijo pareigą perduoti bankroto administratoriui administruoti įmonės turtą ir dokumentus įsiteisėjusios Kauno apygardos teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutarties pagrindu. Šiai pareigai įvykdyti buvo skirtas maksimalus ĮBĮ 10 straipsnio 4 dalies 6 punkte nustatytas 15 dienų terminas. Už šios pareigos nevykdymą arba nevisišką įvykdymą ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 1 punkte nustatyta sankcija – „jeigu asmuo, kurį teismas įpareigojo per jo nustatytą terminą perduoti administratoriui visus dokumentus, šių dokumentų neperduoda arba perduoda ne visus dokumentus, teismas arba teisėjas gali skirti jam iki 10 tūkstančių litų baudą“. ĮBĮ 10 straipsnio 14 dalyje (redakcija, galiojusi bankroto administratoriui kreipiantis į teismą dėl sankcijos ir ją skiriant) nustatyta kita sankcija, kuri taip pat gali būti taikoma už analogišką pažeidimą: „Teismas gali apriboti asmens teisę nuo 3 iki 5 metų eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas, jei šis asmuo privalėdamas pagal įstatymą: nepateikė pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo, po nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo neperdavė turto ir (ar) dokumentų, vengė pateikti bankroto procesui reikalingą informaciją ar kitaip trukdė procedūroms“. Byloje konstatuota, kad praėjus daugiau kaip metams nuo nustatyto termino pasibaigimo, kasatoriaus teismo įpareigojimų dar neįvykdė, todėl Kauno apygardos teismas 2010 m. spalio 15 d. nutartimi paskyrė pirmąją, o 2011 m. gegužės 13 d. nutartimi – antrąją sankciją.

Kasatoriaus nuomone, antroji sankcija – apribojimas teisės juridinio asmens vadovo pareigas – paskirta už tą patį pažeidimą, už kurį jis jau anksčiau buvo nubaustas pinigine bauda, taip pažeidžiant principą *non bis in idem* (už vieną teisės pažeidimą draudžiama bausti du kartus).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą. Konstitucinis Teismas, aiškindamas šį Konstitucijoje įtvirtintą teisės principą, ne kartą pasisakė (Konstitucinio Teismo 2001 m. gegužės 7 d., 2001 m. spalio 2 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2008 m. sausio 21 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai), pažymėdamas, kad jis reiškia draudimą bausti antrą kartą už tą pačią teisei priešingą veiką – už tą patį nusikaltimą, taip pat už tą patį teisės pažeidimą, kuris nėra nusikaltimas. Principas *non bis in idem* įtvirtintas ne tik nacionalinės teisės aktuose, bet ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – ir Konvencija). Konvencijos 7 protokolo 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad niekas negali būti persekiojamas ar baudžiamas tos pačios valstybės institucijų už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas galutiniu nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) praktikoje principo *non bis in idem* pažeidimas konstatuojamas tada, kai asmuo antrą kartą nubaudžiamas (arba persekiojamas) už identiškus arba iš esmės tuos pačius teisiškai reikšmingus faktus (EŽTT sprendimas *Sergey Zolotukhin v. Rusija (Sergey Zolotukhin v. Russia)*, no. 14939/03, Grand Chamber judgement of 10 February 2009, § 82). Konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnio taikymo sritis apribota tik baudžiamojo pobūdžio teisės pažeidimais. Teisėjų kolegija pažymi, kad kasaciniame skunde keliamam teisės klausimui išspręsti nėra būtina nustatyti, ar kasatoriaus padaryti teisės pažeidimai turėtų būti laikomi baudžiamaisiais Konvencijos ir jos protokolų prasme. Bet kuriuo atveju, EŽTT praktika pagal Nr. 7 4 straipsnį *mutatis mutandis* aktuali pasisakant dėl principo *non bis in idem* taikymo nagrinėjamoje byloje.

EŽTT laikosi pozicijos, kad Konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnis negali būti aiškinamas taip plačiai, kad būtų draudžiamas pakartotinis nubaudimas už elgesį, kuris pasireiškė keliis skirtingus kartus, net jei jo esmė tokia pati, kaip ir ankstesnio. Kitaip tariant keli elgesio epizodai laiko ir erdvės atžvilgiu nėra vieningi (nesudaro vientisos veikos), o yra skirtingi tokio paties elgesio pasireiškimo atvejai (EŽTT sprendimai *Sergey Zolotukhin v. Rusija (Sergey Zolotukhin v. Russia)*, no. 14939/03, judgement of 7 June 2007, § 31; *Sergey Zolotukhin v.*

Russia, Grand Chamber judgement of 10 February 2009, § 92-93). Analogiško nusikalstamo elgesio klausimas ypač aktualus dėl nusikalstamų veikų, padaromų nesilaikant įstatymo numatytos pareigos (EŽTT sprendimas dėl priimtino *Smolickis v. Latvija (Smolickis c. Lettonie*, no. 73453/01, décision du 27 janvier 2005) bei Europos žmogaus teisių komisijos sprendimas *Raninen v. Suomija (Raninen v. Finland*, no. 20972/92, Commission decision of 7 March 1996). EŽTT praktikoje iš esmės laikomasi pozicijos, kad, teisėsaugos institucijoms nutraukus trunkamą nusikalstamą veiką, tolesnis atitinkamos pareigos nevykdymas suponuoja tyčios atsinaujinimą, tad asmuo nauju laikotarpiu daro naują nusikalstamą veiką, kurią sudaro nors ir analogiškas, bet iš esmės kitas nusikalstamas elgesys. Priešingas požiūris lemtų išvadą, kad, kartą patraukus atsakomybėn asmenį už atitinkamos pareigos nevykdymą, jis būtų besąlygiškai atleidžiamas nuo tolesnio jos vykdymo.

Lietuvos baudžiamosios teisės požiūriu trunkamasis teisės pažeidimas yra toks, kuris trunka tol, kol neišnyksta kaltininko pareiga atlikti tam tikrus įstatymo reikalaujamus veiksmus arba kol teisės pažeidimo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 24 d. nutartis, priimta baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009). Analogiškai padaromas teisės pažeidimas, asmeniui neatliekant veiksmų, kuriuos jis privalo atlikti, ar atliekant veiksmus, kurių neturi teisės atlikti, ar nenutraukiant kitokio pažeidimo, civilinėje teisėje įvardijamas tęstiniu (CK 1.127 straipsnio 5 dalis).

Nagrinėjamoje byloje sprendžiant, ar nebuvo pažeistas principas *non bis in idem*, būtina nustatyti pažeidimų, už kuriuos kasatoriui buvo paskirtos sankcijos, trukmę, nes du kartus už tą patį laikotarpį trukusį tais pačiais veiksmais padarytą tęstinį pažeidimą asmuo negali būti baudžiamas.

Byloje nustatyta, kad kasatoriaus pareiga perduoti visą UAB „Rodiklis“ turtą ir dokumentus atsirado 2010 m. balandžio 6 d., įsiteisėjęs Kauno apygardos teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutartimi išskirti bankroto byla UAB „Rodiklis“. Pasibaigus šiai pareigai vykdyti nutartyje nustatytam 15 d. terminui, prasidėjo pirmojo teisės pažeidimo laikotarpis. Kauno apygardos teismui 2010 m. spalio 15 d. nutartimi kasatoriui už pažeidimą paskyrus piniginę baudą, buvo užfiksuotas pažeidimo laikotarpis, už kurį bauda paskirta. Pažymėtina, kad pareiga vykdyti Kauno apygardos teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutartį neišnyko nei vykstant teismo procesui dėl baudos skyrimo, nei ją paskyrus. Kauno apygardos teismas, atsižvelgdamas į aplinkybę, kad R. R. ir po baudos paskyrimo neįvykdė teismo įpareigojimų, 2011 m. gegužės 13 d. nutartimi paskyrė antrąją, t. y. ginčijamą sankciją – teisės eiti juridinio asmens vadovo pareigas apribojimą. Skirdamas sankciją, teismas atsižvelgė į pirmojo pažeidimo padarymo faktą ir aplinkybes. Apeliacinės instancijos teismas taip pat konstatavo, kad už neveikimą suinteresuotas asmuo jau buvo baustas, tačiau jo elgesys nepasikeitė ir, nesant įrodymų, galinčių pateisinti tokį ilgą laiką užsitęsusių pareigų nevykdymą, antrosios sankcijos skyrimą pripažino pagrįstu. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad pirmąjį pažeidimą sudariusios aplinkybės svarbios vertinant vėlesnį jo elgesį. Atsižvelgdama į teismų procesiniuose sprendimuose išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija sprendžia, kad pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, skirdami antrąją sankciją kasatoriui už besitęsiantį Kauno apygardos teismo 2009 m. gruodžio 24 d. nutarties nevykdymą, atribojo du laikotarpius, kuriais kasatorius, nevykdydamas įstatyme nustatytos pareigos, padarė du atskirus tęstinius pažeidimus: pirmojo pažeidimo laikotarpis truko nuo 2010 m. balandžio 21 d. iki piniginės baudos paskyrimo; antrojo – nuo piniginės baudos paskyrimo iki teisės eiti juridinio asmens vadovo pareigas apribojimo Kauno apygardos teismo 2011 m. gegužės 13 d. nutartimi. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad teismai, skirdami antrąją sankciją, pabrėžė, jog sankcija skiriama už po piniginės baudos skyrimo besitęsiantį kasatoriaus neteisėtą neveikimą, jį kvalifikavus kaip atskirą pažeidimą.

Įvertinusi skundžiamų teismų nutarčių motyvus, teisėjų kolegija sprendžia, kad kasatoriaus argumentas dėl jo nubaudimo antrą kartą už tą patį teisės pažeidimą, neatsižvelgiant į Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą principą *non bis in idem*, yra nepagrįstas.

Dėl išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, priteisimo

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Bendrosios raštinės 2012 m. balandžio 4 d. pažyma patvirtina, kad kasacinis teismas turėjo 28,90 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Jos priteistinos iš kasatoriaus (CPK 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 96 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 21 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš suinteresuoto asmens R. R., a. k. (*duomenys neskelbtini*), 28,90 Lt (dvidešimt aštuonis litus 90 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, į valstybės biudžetą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Janina Januškienė

Zigmas Levickis

Algis Norkūnas